

Regeringens proposition

1975/76:171

om statlig kursgaranti vid export;

beslutad den 11 mars 1976.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

CARL LIDBOM

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att ett system med statliga kursgarantier införs. Garantierna avser att täcka kursförluster i samband med export när betalning skall fullgöras i utländsk valuta.

HANDELSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1976-03-11

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Andersson, Holmqvist, Asplång, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Lidbom, Carlsson, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson

Föredragande: statsrådet Lidbom

Proposition om statlig kursgaranti vid export

1 Inledning

Exportkreditnämnden (EKN) har i skrivelse den 4 december 1975 pekat på att en besvärande instabilitet i det internationella valutasystemet har varit rådande under de senaste åren. De ofta kraftiga kurssvängningarna har medfört avsevärda påfrestningar på exporthandeln genom att en fast kalkylgrund har saknats vid exportföretagens försäljning i utländsk valuta. För att reducera verkningarna har i ett tiotal industriländer införts särskilda garantisystem för täckning av valutakursrisker. EKN har i en till skrivelsen fogad promemoria redovisat förslag till hur ett svenskt kursgarantisystem kunde utformas, om statsmakterna skulle finna det motiverat att införa ett sådant system.

Efter remiss har yttranden över EKN:s promemoria avgetts av fullmäktige i Sveriges riksbank, fullmäktige i riksgäldskontoret, Landsorganisationen i Sverige (LO), Svensk industriförening, Svenska arbetsgivareföreningen, Svenska bankföreningen, Sveriges exportråd, Sveriges industriförbund, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges redareförening och Sveriges varvsindustriförening.

2 EKN:s promemoria om kursgaranti

2.1 Allmänna synpunkter

I EKN:s promemoria anförts inledningsvis att en exportör, som säljer en vara eller tjänst till ett visst pris i utländsk valuta, vid avtalstillfället normalt torde kalkylera med att priset skall motsvara ett belopp i svenska kronor beräknat efter den vid avtalstillfället gällande omräkningskursen för faktureringsvalutan eller efter viss kalkylkurs.

Enligt en undersökning av svenska företags betalningar i samband med utrikeshandel med varor år 1973 som har utförts av statistiska centralbyrån används svenska kronor i transaktioner motsvarande 67 % av exportvärdet. US dollar var den mest använda främmande valutan med en värdeandel på drygt 14 %. Knappt 5 % av exporten fakturerades i västtyska mark och engelska pund.

Under 1950- och 1960-talen, då US dollarn hade anknytning till ett bestämt guldvärde och växelkurserna för andra viktiga handelsvalutor rörde sig inom relativt små marginaler, förelåg inte några större risker för kursförluster vid exportförsäljning med betalning i utländsk valuta. Enstaka devalveringar kunde inte nämnvärt rubba detta mönster av stabilitet i växelkurserna under denna tidsperiod.

Den ojämna pris- och produktivitetsutvecklingen under slutet av 1960-talet och början av 1970-talet jämte omfattande kapitalrörelser mellan olika industriländer har emellertid lett till att stabiliteten inte har kunnat bibehållas. Överenskommelserna i december 1971 och i februari 1973 om ändrad relation mellan dollar och andra viktigare valutor har inte kunnat hejda utvecklingen mot en kraftigt fluktuerande dollarkurs. Överenskommelser mellan vissa europeiska stater, bl. a. Sverige, att låta valutorna sinsemellan variera endast inom en bandbredd av 2,25 % (innebärande en maximal fluktuationsmöjlighet av 4,5 % mellan två av överenskommelsen berörda valutor) men att inte begränsa valutornas rörelse mot övriga valutor har endast delvis kunnat tillgodose exportörernas intresse att få en fast kalkylgrund vid försäljning i utländsk valuta. Ytterligare en osäkerhetsfaktor i kursriskhänseende vid exportaffärer utgör den trend mot längre kredittider som har framträtt under det senaste decenniet. I detta sammanhang erinrar EKN också om den ändrade strukturen av svensk export mot större andel färdigmanufakturade varor (verkstadsindustrins produkter), för vilka kredittiden normalt är avsevärt längre än för råvaror och halvfabrikat. Härtill kommer den i allmänhet relativt långa tillverknings tiden för färdigmanufakturade produkter av kapitalvarukaraktär.

Flera börsnoterade företag har redovisat betydande kursförluster vid sin exportförsäljning under de senaste åren. Även många mindre företag torde ha drabbats av kursförluster. Möjligheterna till skydd mot kursförluster genom balansering av exportintäkter i utländsk valuta mot förfallande skulder i samma valuta eller genom utnyttjande av s. k. valutaterminsaffärer

synes sålunda inte vara tillräckliga eller inte ha utnyttjats i erforderlig omfattning.

Genom valutaterminsaffärer finns möjlighet att teckna terminskontrakt med en bank, innebärande avtal om köp eller försäljning av en valuta mot betalning i en annan valuta för leverans och likvid vid en bestämd tidpunkt längre fram i tiden till en redan vid avtalstillfället uppgjord valutakurs. Betydelsen av terminsmarknaden för att undvika kursförsluter vid exportförsäljning reduceras främst genom att terminssäkring normalt ej kan påräknas för längre tid än två år. Denna tidsmarginal bör enligt EKN ses i förhållande till de numera ofta långa tillverknings- och kredittiderna för kapitalvaruexport och entreprenader utomlands.

Genom upplåning i utlandet och försäljning av lånelikviden kan man skaffa sig en valutaskuld, som motsvarar den beräknade valutaintäkten vid kreditleveranser under exportkontrakt. Kursriskerna kan därigenom utjämnas i marknaden eller utan särskild ersättning överlätas på i sista hand riksbanken. Ett kursgarantisystem kan tjäna som alternativ till kurssäkring genom utlandsupplåning, särskilt för industrier där perioden mellan kontraktsavslut och exportleverans ofta är flerårig.

I växlande grad har även exportörer i främmande länder mött liknande svårigheter när det gäller att begränsa kursriskerna. Dessa svårigheter har föranlett regeringarna i ett tiotal länder¹ att införa särskilda garantisystem för täckning av valutaförluster. Dessa system företer många gemensamma drag och innebär en form av statlig kursriskförsäkring med premier. Premiernas nivå är ungefär densamma i de flesta länder.

I EKN:s promemoria konstateras att de redovisade omständigheterna aktualiserar införandet av ett statsgarantisystem för täckande av kursrisker även i Sverige. Härtill kommer vidare det faktum att dollarn, som är den mest använda valutan vid svenska exportförsäljningar vid sidan av svenska kronor, under de senaste åren har varit föremål för speciellt stora kursfluktuationer. Sådana kursfluktuationer medför problem beträffande möjligheterna att kalkylera resultatet av exportaffärerna. Därutöver kommer angelägenheten av att svenska exportföretag inte ställs i sämre konkurrensläge gentemot företag i de länder, där statliga garantisystem innebär en trygghet från kursrisksynpunkt för exportansträngningarna.

Mot bakgrund av den internationella utvecklingen har EKN funnit det lämpligt att närmare överväga utformningen av ett svenskt kursgarantisystem, grundat i huvudsak på erfarenheterna av de utomlands förekommande systemen. En utgångspunkt vid övervägandena har varit att ett svenskt kursgarantisystem inte bör ha subventionskaraktär och att det inte får ersätta befintliga former för kurssäkring.

¹ Belgien, Danmark, Frankrike, Japan, Nederländerna, Norge, Schweiz, Spanien, Västtyskland och Österrike.

2.2 Vissa grundläggande förutsättningar för kursgaranti

Enligt EKN:s promemoria bör ett statligt kursgarantisystem ses som en utbyggnad av det försäkringsskydd som de statliga exportkreditgarantierna erbjuder. Det anses därför naturligt att de transaktioner som skall täckas av kursgaranti uppfyller vissa grundläggande förutsättningar för medgivande av normal exportkreditgaranti. Däremot bör det inte krävas att en kursgaranti skall vara kombinerad med en motsvarande exportkreditgaranti. De för beviljande av exportkreditgaranti och kursgaranti gemensamma kraven avser främst garantitagaren, exporttransaktionen och betalningsvillkoren.

Således bör enligt EKN bestämmelsen om att garantitagaren vid exportkreditgaranti skall vara i Sverige verksam näringsidkare eller långgivare tillämpas även på garantitagaren vid ett kursgarantisystem.

I fråga om svenska varor gäller i princip ingen begränsning med avseende på tillämpligheten av exportkreditgarantisystemet. Med den karenstid som föreslås i promemorian kommer råvaror, halvfabrikat och konsumtionsvaror, som normalt säljs med en kredittid under 1-2 år, att uteslutas från kursgarantisystemet. Varumässigt kommer detta att begränsas huvudsakligen till kapitalvaror.

I fråga om tjänster är täckningen med svensk exportkreditgaranti begränsad till bestämda kategorier, i huvudsak omfattande licensöverlåtelse, konsultverksamhet och entreprenadarbete. Frakter omfattas av EKN:s exportkreditgarantier blott i den mån de anknyter till en garanterad varuexport, dvs. i princip ingår i exportvarans försäljningsbelopp.

EKN anser att det vid kursrisktäckning avseende tjänster är motiverat med en likartad bedömning som i fråga om exportkreditgarantier. Detta innebär beträffande frakter att exportörernas fakturering av fraktkostnader i samband med varuexport kan innefattas i kursgaranti avseende de exporterade varorna, medan redarnas charter- och fraktavtal däremot inte skulle täckas. EKN menar att en sådan uppläggning synes acceptabel, eftersom redarna har stora möjligheter att undvika kursförluster genom att balansera inflytande betalningar i den främmande valuta, i vilken fraktavtalen har slutits, mot utbetalningar i samma valuta.

Endast om särskilda skäl föreligger får EKN bevilja exportkreditgaranti för vara eller utrustning som ej är svensk eller när export annars inte är att anse som svensk. Vid ett kursgarantisystem, som avser att skydda svensk exportindustri mot kursförluster på likvider för varor och tjänster, bör enligt EKN kravet på anknytning till export av svenskt ursprung upprätthållas.

Exportkreditgarantier meddelas i princip utan avseende på varuslag. För råvaror, halvfabrikat och egentliga konsumtionsvaror medges exportkreditgaranti i allmänhet endast under förutsättning att kredittiden, normalt räknad från leverans, inte överstiger sex månader. Med hänsyn till att kursgarantisystemet skall ses som komplement till befintliga kommersiella kurssäkringsmöjligheter som terminsmarknaden lämnar kan kursgarantier inte komma i fråga för dessa varugrupper. För kapitalvaror varierar den för ga-

rantigivningen godtagbara kredittiden beroende på olika faktorer. EKN påpekar i sin promemoria att ifrågavarande kredittider har bestämts i enlighet med internationell praxis och får anses återspegla vad som anses godtagbart inom internationell handel beträffande kreditvillkor. Det är därför naturligt att dessa kredittidsregler liksom vissa andra betalningsvillkor upprätthålls även vid kursgaranti. EKN framhåller vidare att detta emellertid inte innebär att kursgaranti endast bör kunna medges för tid som motsvarar den för den aktuella varan tillämpliga kredittiden, eftersom man bör kunna täcka kursrisken för betalningar förutom under kredittiden även under tillverkningstiden. Vid försäljning på kontantbasis kan täckning under enbart tillverkningstid komma i fråga.

2.3 Kursgarantis omfattning

2.3.1 *Karenstid*

Utgångspunkten är att ett kursgarantisystem skall utgöra en komplettering till och inte en ersättning för de möjligheter till kurssäkring som affärsbankerna erbjuder, i första hand genom terminsavtal. Det kan därför diskuteras om en exportör skall kunna få kursgaranti utan att ha visat att möjlighet till kurssäkring på annat sätt inte föreligger. EKN anser emellertid att ett sådant förfarande administrativt skulle medföra betydande svårigheter. Syftet bör i stort sett kunna uppnås genom att kursgaranti inte skall gälla för betalningar som förfaller under en period vid garantitidens början – en karenstid – då täckning med anlitande av terminsmarknaden normalt kan påräknas.

I de flesta utländska kursgarantisystem tillämpas en fast karenstid. Denna uppgår i de flesta länder till ett år och i några till två år.

Med hänsyn till den fungerande terminsmarknaden i Sverige kan en terminsaffärs löptid vid betalning avseende export i allmänhet inte överstiga 18–24 månader. På grund härav anser EKN att för svensk del som riktmärke för ett kursgarantisystem bör gälla en karenstid av två år med möjlighet till avvikelse på grund av terminsmarknadens kapacitet eller av andra skäl.

Karenstiden kan tillämpas på två olika sätt. I ena fallet ersätts inte några som helst förluster till följd av kursändringar som inträffar under karenstiden vare sig i fråga om betalningar under karenstiden eller i fråga om betalningar efter karenstidens utgång (absolut karenstid). Garantin baseras i detta fall på kursen vid tiden för karenstidens utgång. I andra fallet ersätts däremot förluster till följd av kursändringar under karenstiden i den mån förlusterna avser betalning efter karenstidens utgång (relativ karenstid). I sistnämnda fall baseras garantin på kursen vid tiden för bindande offert eller avtal.

I flertalet utländska garantisystem tillämpas relativ karenstid, och den garanterade kursen hänför sig därvid till avtalsdagen eller tidpunkt dessförinnan (offertdagen). Med hänsyn bl. a. till att kurssäkring på den svenska

terminsmarknaden endast får avse betalningar förfallande under den medgivna perioden, dvs. att kursförluster som uppstår till följd av kurssänkning under denna period men avser betalningar förfallande efter periodens utgång inte får täckas på den svenska terminsmarknaden, bör i ett svenskt kursgarantisystem tillämpas relativ karenstid.

Utgångspunkten för karenstiden är i vissa länder dagen för avtalsslutandet, medan man i andra länder utgår från dagen för kursgarantiansökan, som dock skall ha inkommit inom viss tid respektive omedelbart efter avtalsslutandet.

Med hänsyn till att ett svenskt kursgarantisystem bör bidra till att ge exportörerna ett säkrare kalkylunderlag för affärerna men däremot inte bör inbjuda till spekulationer rörande valutafluktuationer efter avtalsslutandet, synes det EKN lämpligt att utgångspunkten för karenstiden i ett svenskt garantisystem normalt bör vara avtalsdagen eller – vid anbudsförfarande – offertdagen.

2.3.2 *Garanterad kurs*

Kursgaranti kommer vid tillämpningen av relativ karenstid normalt att gälla kursen på avtalsdagen för den berörda exportaffären eller – om anbudsförfarande tillämpas – dagen då bindande offert lämnas.

Med hänsyn till att den diskuterade kursgarantin anknuter till omvandlingen av exportintäkter i utländsk valuta till svenska kronor är det naturligt att köpkursen i normala fall får utgöra den garanterade kursen. Det bör uppmärksammas, att en kursgaranti innebär särskilt stora risker för garantigivaren när dollarnoteringen kan antas ligga i topp. EKN anser därför att det finns skäl att inte garantera kurser som kan bedömas vara tillfälligt mycket höga. I sådana mer extrema och temporära kurslägen bör garantin begränsas till att gälla en på längre sikt som mera "normal" bedömd kurs.

2.3.3 *Självrisk*

Karakteristiskt vid exportkreditgaranti är att exportören får bära viss självrisk genom att garantin endast omfattar en bestämd procentuell andel av eventuell förlust. Omfattningen bestäms genom garantiprocentsatsen. Bortsett från minskningen av ersättningsskyldighet för garantigivaren får självrisken den effekten att exportören söker undvika skadefall och begränsa följderna av inträffade skadefall. Eftersom exportören visserligen kan påverka valet av faktureringsvaluta, men helt saknar inflytande på kursändringar, som berör faktureringsvalutan, kan självrisk vid kursgaranti knappast motiveras av sistnämnda skäl. Däremot kvarstår som starkt argument vid en garanti av detta slag att exportörens självrisk minskar ersättningsskyldigheten vid skadefall. I vissa utländska system är självrisken utformad så att kursförluster täcks endast till den del de motsvarar sänkning av den

garanterade kursen under en bestämd procentuell gräns, s. k. franchise. I vissa andra garantisystem tillämpas principen att ersätta hela kursförlusten så snart ett bestämt tröskelvärde har överskridits, vilket innebär att självrisken bortfaller då kursförlusten överstiger detta värde.

De flesta länder tillämpar franchise-metoden med en gräns av i regel 3 %.

Enligt EKN synes ett svenskt kursgarantisystem enligt franchise-metoden vara mest tilltalande, eftersom självrisken härvid inte såsom vid tröskel-metoden kan elimineras vid en marginell ökning av kursförlusten. Franchise-marginalen bör kunna fastställas till 3 %.

Begränsningar av förlusttäckningen utöver vad som sker genom karenstid och franchise kan i betänklig grad minska kursgarantins värde för exportören. Sådana ytterligare begränsningar bör därför åtminstone t. v. inte införas i ett svenskt garantisystem anser EKN.

2.3.4 Garantitidens längd

I vissa system har garantitiden begränsats till att avse högst 10 eller 15 års garantitid. Den kortaste garantitiden motsvarar i nästan alla system karenstidens längd.

EKN anser det inte nödvändigt att ange någon specifik maximering av garantitidens längd i ett svenskt garantisystem, eftersom en begränsning ändå ligger i att kredittiden får förutsättas vara godtagbar för exportkreditgaranti enligt därför uppställda regler. Till följd härav torde garantitiden inte annat än undantagsvis komma att överstiga 10 år, även om garantitiden normalt omfattar förutom den egentliga kreditperioden tiden dessförinnan från avtal.

Betalningar som erläggs från gäldenären före förfallodagen kan, även om garantitidens längd minskar, öka ersättningsanspråken under en garanti i fall då kursen på betalningsdagen är lägre än kursen på förfallodagen. Förtida betalningar accepteras genomgående enligt de utländska kursgarantisystemen.

Täckning för kursriskerna för förtida betalningar från gäldenären utan medverkan från svensk sida bör medges under en svensk kursgaranti, eftersom möjlighet för garantitagaren att därigenom skaffa sig särskilda förmåner knappast torde vara särskilt stora.

En förlängning av kredittiden och därmed av garantitiden kan givetvis inte accepteras utan godkännande i förväg av garantigivaren.

2.4 Godtagbara valutor för kursgaranti

Ett betydelsefullt moment i kursgarantisystemet är vilka valutor som anses godtagbara för garanti. De utländska systemen uppvisar härvidlag en rad olikheter men i allmänhet accepteras med vissa restriktioner de valutor som noteras av garantilandets ledande valutabörs. I ett flertal länder måste emellertid exportören visa att avtal i den främmande valutan är nödvändigt

för att den aktuella affären skall komma till stånd.

Den riskspridning som ett godtagande av ett större antal valutor för kursgaranti kan innebära kan i praktiken bli eliminerad genom exportörernas förutsatta valfrihet att täcka kursrisker. En begränsning av för täckning godtagbara valutor torde därför vara naturlig. Valutorna i sådana länder, där prognoser entydigt indikerar att kostnadsutvecklingen i jämförelse med förhållanden i Sverige och industriländerna i genomsnitt har en ogynnsam trend, bör sålunda enligt EKN uteslutas från kursgaranti.

US dollar intar såsom interventions- och reservvaluta en dominerande ställning inom det internationella valutasystemet. Vid sidan av svenska kronor är dollar också den avgjort mest använda valutan vid svenska exportaffärer. US dollar omfattas inte av den västeuropeiska valutaöverenskommelsen "ormen" där de flesta andra viktiga handelsvalutor ävensom svenska kronor ingår. Med hänsyn till dessa förhållanden torde f. n. behovet av att få kursgaranti väsentligen hänföra sig till US dollar. Mot denna bakgrund anser EKN, att det kan ifrågasättas om ett svenskt kursgarantisystem t. v. bör omfatta annan valuta än denna. Det förutsätts emellertid att med hänsyn till ändringar i valutaläget en omprövning vid behov bör ske beträffande vilka valutor som skall kunna täckas.

EKN framhåller vidare att ett svenskt kursgarantisystem inte får medverka till att exportörerna blir angelägna att träffa avtal i annan valuta än svenska kronor. Det här diskuterade systemet med olika begränsningar, bl. a. i fråga om antalet täckta valutor innehåller emellertid inte något incitament för att sådana avtal skulle träffas. Från administrativ synpunkt är det vidare svårt att vid kursgarantiansökan för varje affär fastställa om avtal i svenska kronor hade varit möjligt att uppnå. Någon sådan undersökning synes därför inte böra ske.

2.5 Förlustrisk – premie

En beräkning av det maximala garantiansvar som ett svenskt kursgarantisystem skulle kunna medföra kan endast uppskattas grovt och ge ett osäkert resultat. EKN finner det emellertid realistiskt att uppskatta den del av exporten, som med hänsyn till kredittidens längd skulle kunna bli föremål för kursgarantitäckning, till högst 15–20 %.

Endast omkring en tredjedel av exportförsäljningen synes dock ske i utländsk valuta. Det torde kunna antas att den del av exportförsäljningen som f. n. skulle kunna komma i fråga för kursgaranti avseende US dollar begränsas till omkring 5 % eller tillämpat på 1974 års exportvärde till 3,5 miljarder kronor.

De erfarenheter som har gjorts av kursgarantisystemen i olika länder hänförs sig givetvis till utvecklingen av vederbörande lands egen valuta gentemot andra valutor. Resultatet av kursgarantisystemet är sålunda beroende av de olika egna valutornas relativa styrka. En jämförelse i resultathänseende

mellan kursgarantisystemen kan därför inte tillmätas särskilt stor betydelse.

I de flesta utländska kursgarantisystem utgår en enhetlig premie, vars höjd i allmänhet ligger mellan 0,5 % och 0,8 % per år.

Med riktmarke att införandet av ett kursgarantisystem inte avses innehålla något subventionsinslag följer enligt EKN självfallet att premier bör uttagas som täcker dels administrationskostnader, dels på sikt utbetalningen av ersättningar. En historisk uppföljning av kurssvängningarna under tidigare år kan inte ge nämnvärd ledning för hur premien för kursgarantier avseende framtida valutaläge bör avvägas. Ej heller på annat sätt synes man med någon grad av tillförlitlighet kunna förutsäga framtida kursutvecklingar.

Garantigivning på rimlig premienivå med en fortsatt rörlig dollarkurs behöver dock ej vara oförenlig med strävan efter ett självbärande kursgarantisystem trots risken för betydande kurssvängningar för dollarn. Det är en accepterad uppfattning, att dessa – i båda riktningarna – hittills i väsentlig utsträckning har berott på kortfristiga kapitalrörelser. Kursutvecklingen på längre sikt kan emellertid antas vara i betydande grad bestämd av den relativa kostnadsutvecklingen i USA. Även om flexibilitet eftersträvas för premiesättningen i ett kursgarantisystem, kan den självfallet ej bli lika rörlig som i ett kommersiellt system för kurssäkring.

Med hänsyn till svårigheten att med någon grad av säkerhet förutsäga kursutvecklingen på olika valutor i framtiden anser EKN det omöjligt att i nuläget bestämma en kostnadsmissigt riktigt avvägd premie. Uppenbart är att premienivån inte bör sättas så högt att syftet med kursgarantisystemet att bereda ett betydelsefullt skydd förfelas. En del av förutsättningarna för kursgarantisystemet, såsom franchise, karenstidens längd samt begränsning av täckningen till vissa bestämda valutor, medverkar till en förhållandevis låg premienivå.

EKN anför att vid utarbetandet av premieregler för ett svenskt kursgarantisystem synes – när andra vägledande indikationer saknas – en väsentlig utgångspunkt böra vara, att garantier åtminstone t. v. skall kunna lämnas till premier, som inte alltför mycket skiljer sig från den allmänna premienivån hos motsvarande utländska garantisystem, dvs. 0,5–0,8 % per år. Reglerna bör utformas så att de medger en flexibel handläggning bl. a. beträffande täckningens omfattning och premienivå. Därigenom vinnns möjligheter att på grundval av successivt vunna erfarenheter så justera garantigivningens omfattning och priset därför att bl. a. risken för subventionering begränsas.

Det synes för svensk del rimligt att premien varierar med hänsyn till det täckta valutaslaget liksom premierna för exportkreditgarantier avseende politiska risker varierar med det olika riskläget i olika länder. Vidare bör premien variera i förhållande till garantitidens längd. Det kan härvid vara befogat att utta en högre premie för initialskodet av garantitiden än för period därefter. Spekulationer i nära förestående nedskrivning av en valuta torde nämligen ofta utgöra incitament för en exportör att söka kursgaranti

i fall där han eljest inte skulle ha sökt garanti.

För att begränsa statens risk för förlust, anför EKN, bör självfallet kursgaranti i sista hand kunna vägras. Olika faktorer kan medverka till ett sådant beslut.

2.6 Kursvinst

Praktiskt taget samtliga utländska kursgarantisystem föreskriver att exportör för kursgaranterad fordran har att till garantiorganet inbetala kursvinst som uppkommer vid betalning av sådan fordran. För exportörens skyldighet att inleverera kursvinst gäller i allmänhet samma regler som för garantiorganets åtagande att ersätta kursförluster. I ett läge där en exportör genom kursgaranti till måttliga kostnader kan skydda sig mot stora kursförluster vid försäljning i en valuta som kan bli utsatt för kraftiga kursvariationer kan möjligheterna till kursvinst vara ett incitament för exportören att i spekulativt syfte använda en sådan valuta. Med bestämmelsen att eventuell kursvinst tillfaller garantigivaren elimineras dylikt spekulativt utnyttjande av kursgarantin. Garantiordningens syften är ju att bereda exportörerna en fast kalkylbas. Även för svenskt vidkommande bör därför enligt EKN föreskrivas att uppkommande kursvinst utöver franchise skall inbetalas till garantiinstitutet.

2.7 Administration och finansiering

Med hänsyn till EKN:s erfarenheter vid sin verksamhet som garantigivare för exportkrediter anser EKN det vara ändamålsenligt att administrationen av ett svenskt kursgarantisystem läggs hos EKN. En sådan ordning skulle också stå i överensstämmelse med den normala administrativa organisationen av kursgarantisystemen i utlandet. Vid utredning av kursgarantiärenden bör EKN:s kansli hålla nära kontakt med riksbanken i mer komplicerade ärenden eller i frågor av valutapolitisk natur.

Även med beaktande av grundprincipen att ett svenskt kursgarantisystem på sikt skall vara självbärande är det nödvändigt att statsmakterna anvisar ett särskilt rambelopp för statens maximala garantiansvar för kursrisker. Av inflytande premier och inbetalda kursvinster kommer så småningom att uppbyggas en särskilt redovisad reserv, som i första hand skall tas i anspråk för utbetalning av ersättningar för kursförluster. I uppbyggnadsskedet för en sådan reserv och i lägen då reservmedlen inte är tillräckliga kan erfordras utbetalning av ersättning för kursförluster med anlitande av statens garantiansvar. Härvid bör samma regler gälla som i fråga om statens garantiansvar för EKN:s exportkreditgarantier. För att ange utnyttjandet av den fastställda ramen för statens garantiansvar anser EKN det vid kursgarantigivningen vara tillräckligt att avräkna 25 % av de belopp som medgivna kursgarantier avser.

3 Remissyttranden

3.1 Allmänna synpunkter

Praktiskt taget samtliga remissinstanser, bland dem *fullmäktige i Sveriges riksbank* och *fullmäktige i riksgäldskontoret* samt *Svenska bankföreningen*, *Sveriges exportråd*, *Sveriges industriförbund*, *TCO* och *Svensk industriförening*, tillstyrker ett kursgarantisystem i huvudsak enligt de riktlinjer som föreslås i EKN:s promemoria.

LO anser att de kursrisker som är förknippade med exportförsäljning i princip bör betraktas som en sedvanlig affärsrisk som företagen själva får gardera sig emot främst genom utveckling av de instrument och institutioner som redan finns på kreditmarknaden. *LO* är dock medveten om de speciella svårigheter som är förknippade med dylik verksamhet och vill därför inte motsätta sig en lösning i den riktning som *EKN* föreslår.

Sveriges exportråd och *Sveriges industriförbund* framhåller att kursriskerna är särskilt besvärande för de mindre företagen dels därför att de inte har samma möjligheter som de större att dagligen följa utvecklingen på valutamarknaden, dels därför att eventuella kursförluster kan drabba de mindre företagen mycket hårdare än de större. Dessa företag har inte heller samma möjligheter som de större att skydda sig för kursrisker genom upplåning i utländska valutor.

Sveriges exportråd och *Sveriges industriförbund* samt *Svenska bankföreningen* framhåller vidare att ett garantisystem bör ge svenska exportörer ett med de utländska konkurrenterna likvärdigt konkurrensläge såvitt gäller täckning av kursrisker. Ett svenskt system bör sålunda ligga i nivå med de utländska och kunna utan onödig tidsutdräkt ändras och kompletteras på grundval av gjorda erfarenheter och i takt med utvecklingen i andra länder.

Riksbanksfullmäktige anser det väl motiverat att de för garantisystemet uppställda principerna – såsom har förutsetts i förslaget – blir tillämpade med flexibilitet, då härigenom skapas möjlighet att på basis av vunna erfarenheter bygga upp en lämplig praxis och att ta hänsyn till vid varje tidpunkt rådande förhållanden.

Sveriges varvsindustriförening och *Sveriges redareförening* tillstyrker införandet av ett svenskt kursgarantisystem under förutsättning att det kompletteras på lämpligt sätt. Föreningarnas önskemål redovisas under följande avsnitt 3.2.

Flera remissinstanser betonar särskilt vikten av att ett svenskt kursgarantisystem skall betraktas som ett komplement till de kurssäkringsmöjligheter som affärsbankerna erbjuder, i första hand genom terminsavtal. Vidare betonas vikten av att ett kursgarantisystem skall vara självbärande och under inga omständigheter får innehålla något subventionsinslag.

3.2 Grundläggande förutsättningar för kursgaranti

De flesta remissinstanserna har ingen erinran mot att de transaktioner som skall täckas av kursgaranti bör uppfylla de grundläggande förutsättningarna för medgivande av normal exportkreditgaranti. Särskilda önskemål framförs emellertid från varvs- och rederinäringarnas sida.

Sveriges varvsindustriförening konstaterar att ett svenskt kursgarantisystem utformat enligt förslaget i EKN:s promemoria blott har ett begränsat intresse för svensk varvsindustri. Föreningen föreslår att systemet kompletteras och förändras så att det ger möjlighet till viss reducering av varvens valutarisker. Föreningen föreslår att kursgaranti, som ett alternativ till försäkring av varulikviden, bör få gälla vid upptagande av byggnadskreditiv och refinansieringslån om finansieringen sker i samma valuta som kontraktet. Kursgarantisystemet bör också utsträckas till att kunna täcka finansiella utbetalningar i US dollar. Varvsindustriföreningen föreslår vidare att även svenska importörer tillåts använda kursgarantisystemet för att försäkra sina utbetalningar i utländsk valuta. Ett sådant gemensamt utnyttjande av garantisystemet skulle sannolikt jämte den föreslagna utökningen av garantierna till att också omfatta finansiella utbetalningar medföra att garantiinstitutets valutariskexponering väsentligt minskas.

Sveriges redareförening framhåller att det föreslagna systemet i EKN:s promemoria måste på lämpligt sätt kompletteras för att även omfatta kursrisker för redarnas charter- och fraktavtal. Föreningen anser sig ej kunna ansluta sig till bedömningen i EKN:s promemoria om att redarna har stora möjligheter att undvika kursförluster genom att balansera inflytande betalningar i den främmande valuta, i vilken fraktavtalen slutits, mot utbetalningar i samma valuta. Föreningen anför att åtskillnad måste göras mellan olika typer av kontrakt. I linjetrafik och annan typ av trafik där flera kunder utnyttjar ett och samma fartyg betalas normalt frakten i direkt anslutning till prestationen. I dessa fall delar föreningen förslagets värdering att frakter bör omfattas av garantier endast i den mån de innefattas i offerten för en varuexport. För andra grupper av kontrakt gäller att redaren ingalunda i normalfallet kan undvika kursförluster genom att balansera betalningar och utbetalningar i samma valuta. Detta är exempelvis fallet när betalning till redaren grundas på kortare eller medellånga kontrakt enligt vilka redaren har åtagit sig att för en kunds räkning transportera vissa bestämda kvantiteter under en angiven tidsperiod. Svenska redare hyr också ut fartyg under svensk flagg till befartare i utlandet under längre tidsperioder. I sådana fall är en kontraktstid överstigande fem år icke ovanlig. Ofta gäller det då tankfartyg eller stora torrlastfartyg som hyrs ut till oljebolag eller stora industrikoncerner i utlandet. Enligt föreningens uppfattning bör utrymme beredas för kursriskgarantier vid nämnda export av sjöfartstjänster.

3.3 Kursgarantins omfattning

Fullmäktige i Sveriges riksbank anser att den föreslagna karenstiden på två år f. n. tillgodoser önskemålet att ett svenskt kursgarantisystem inte hämmar utvecklingen av en väl fungerande terminsmarknad. Vidare anför fullmäktige att den flexibilitet som har föreslagits i fråga om karenstidens längd är lämplig med hänsyn till de vid olika tidpunkter varierande möjligheterna att erhålla risktäckning via terminsmarknaden. *Svenska bankföreningen* finner den föreslagna karenstiden väl avvägd med hänsyn till nuvarande svenska regler och praxis beträffande terminsaffärer. Ändras reglerna och de praktiska förutsättningarna för terminsaffärer bör konsekvenserna därav för kursgarantisystemet prövas och beaktas.

Svensk industriförening anför att om någon karenstid över huvud taget skall sättas den bör i varje fall inte överstiga ett år. Som skäl därför pekar föreningen på det faktum att en karenstid på ett år är den vanligast förekommande i liknande system inom Europa. Vidare menar föreningen att speciellt för de mindre företagen kredittiden vid export ofta torde gälla en tid av ca två år och att därför dessa företag endast i ringa utsträckning skulle kunna utnyttja den föreslagna statliga kursgarantin om karenstiden sätts till två år.

Sveriges exportråd och *Sveriges industriförbund* menar att eftersom de flesta utländska system tillämpar ett års karenstid kan det ifrågasättas om så inte borde ske också i Sverige. De understryker kraftigt uttalandet att möjlighet måste finnas till avvikelse om det skulle visa sig att det inte går att till rimlig kostnad arrangera terminsaffärer med så långa löptider som 18–24 månader.

EKN:s förslag att kursgaranti i allmänhet bör gälla kursen på avtalsdagen för den berörda exportaffären eller – om anbudsförfarande tillämpas – dagen då bindande offert lämnas har inte föranlett någon erinran av remissinstanserna. Några remissinstanser kommenterar dock förslaget att garantin i mera extrema och temporära kurslägen bör begränsas till att gälla en på längre sikt som mera "normal" bedömd kurs.

Fullmäktige i Sveriges riksbank anser att det förefaller rimligt att garantisystemet begränsas genom att utesluta garantigivning vid tillfälliga, klart extrema kurslägen. Fullmäktige är dock medvetna om att fastställandet av vad som skall anses utgöra en "normal kurs" är en känslig och svår uppgift och att man vanligen endast kan utgå från vid kurssänkningstillfället rådande förhållanden. *Sveriges exportråd* och *Sveriges industriförening* menar att en begränsning av garantin till en s. k. normal kurs allvarligt försvagar exportörernas nytta av kursgarantisystemet. Med tanke på de mycket starka kursfluktuationer som har förekommit under de senaste åren torde det vara svårt att hävda att någon viss kurs, t. ex. för dollar, är den normala kursen. Om man däremot jämför sådana kurser med kursutvecklingen under en längre period kan bedömningen bli en helt annan. Begreppet "normal kurs"

synes därför ej lämpligt som ett instrument för begränsning av statens risktagande. Inte minst gäller detta med tanke på att riskbedömningen avseende kursgarantier skall gälla risken i det långa perspektivet. På grund av den två-åriga karenstiden kommer ju risken alltid att sträcka sig över minst denna period och i de flesta fall sannolikt betydligt längre. Allvarliga nackdelar skulle kunna uppkomma för garantitagaren om kursgarantin i ett högt kursläge begränsades till något slags normalkurs under återopande av att det höga kursläget bedömes vara tillfälligt. Om garantiorganen i konkurrentländerna inte gjorde samma bedömning skulle de svenska exportörerna tvingas kalkylera sitt pris efter en annan och lägre kurs än den som de utländska konkurrenterna tillämpade vid sina offerter. Motsvarande synpunkter framförs av *Svenska bankföreningen*.

3.4 Godtagbara valutor för kursgaranti

Fullmäktige i Sveriges riksbank anser den i EKN:s promemoria föreslagna valutabegränsningen i det svenska kursgarantisystemet till enbart US dollar rimlig eftersom den helt övervägande delen av exportbetalningarna sker i svenska kronor och US dollar är den närmast dominerande valutan.

Sveriges exportråd och *Sveriges industriförbund* anser att den föreslagna inskränkningen till dollar i ett svenskt kursgarantisystem innebär en påtaglig nackdel från konkurrenssynpunkt för svenska exportörer med hänsyn till att inget av de utländska kursgarantisystemen är begränsat till att täcka endast en valuta. Detta gäller särskilt de fall då en exportör inte har lyckats få sitt kontrakt tecknat i kronor eller dollar och då terminsmarknaden eller annan möjlighet till kurssäkring inte kan utnyttjas. Inte minst små och medelstora företag kan ha svårt att själva ta på sig sådana kursrisker. Man bör därför redan nu överväga om inte kursgarantisystemet skulle kunna utsträckas även till andra valutor än dollarn. I varje fall bör systemet utformas så att dess omfattning i detta hänseende kan utan omgång justeras med hänsyn till gjorda erfarenheter. *Svenska bankföreningen* framför liknande synpunkter.

TCO ansluter sig vad beträffar frågan om vilka valutor som skall omfattas av kursgarantin till uppfattningen att sådana valutor som har en ogynnsam trend inte bör omfattas av systemet. Då härvid en avvägning måste ske mot bakgrund av i vilken utsträckning olika valutor används vid svenska exportaffärer anser *TCO* att systemet ej enbart bör omfatta US dollar.

3.5 Förlustrisk – premie

Svensk industriförening ansluter sig till principen i EKN:s promemoria om att kursgarantisystemet skall vara självbärande och premien så hög att den täcker dels administrationskostnader, dels på sikt utbetalningen av ersätt-

ningar. Föreningen påpekar emellertid att risk föreligger att premien "för säkerhets skull" sätts så högt att betydande överskott uppstår och att speciellt de mindre företagen avskräcks från att teckna kursriskgaranti. *Svenska bankföreningen* erinrar om att det förutsättes att premierna inte skall alltför mycket skilja sig från den allmänna premienivån utomlands. Föreningen anser det väsentligt att de svenska premierna succesivt anpassas så att de inte negativt påverkar de svenska konkurrenternas konkurrensläge. *Sveriges exportråd* och *Sveriges industriförbund* framhåller att den föreslagna premienivån 0,5–0,8 % synes rätt väl motsvara det nu rådande internationella premieläget. Det garantigivande organet bör få möjlighet att successivt anpassa premierna så att de ej negativt påverkar de svenska exportörernas konkurrenssituation. En följd av förslaget att ett svenskt kursgarantisystem bör omfatta flera valutor än dollarn blir att olika premiesatser måste fastställas för täckning av olika valutor. *Sveriges varvsindustriförening* anser att med hänsyn till självriskens storlek den föreslagna premien bör kunna sänkas.

3.6 Kursvinst

Svensk industriförening anser att bestämmelsen om att eventuell kursvinst utöver franchise skall återbetalas av exportören bör förenas med villkoret att den av exportören erlagda premien skall avräknas innan återbetalning blir aktuell.

3.7 Administration och finansiering

Samtliga remissinstanser ställer sig positiva till att administrationen av ett svenskt kursgarantisystem läggs hos EKN. *Fullmäktige i Sveriges riksbank* förklarar att riksbanken är beredd att medverka vid handläggning av kursriskgarantifrågor på sätt som föreslås i EKN:s promemoria.

4 Föredraganden

Under de senaste åren har de internationella valutamarknaderna varit instabila. Kurserna på flera av de viktigaste valutorna har varierat mycket kraftigt. Särskilt för US dollar har kursändringarna varit betydande. Vid sidan av svenska kronor är dollar den mest använda valutan vid svenska exportförsäljningar. Kursändringar för dollar har därför medfört stor osäkerhet för exportörerna när det gäller att beräkna de kursrisker som är förbundna med exportaffärerna. Flera börsnoterade företag har redovisat betydande kursförluster under de senaste åren. Även många mindre exportföretag torde ha drabbats av kursförluster. De möjligheter som finns till skydd mot kursförluster, exempelvis genom balansering av exportintäkter i utländsk valuta mot förfallande skulder eller genom utnyttjande av den s. k. terminsmarknaden, synes inte vara helt tillräckliga eller inte ha utnyttjats i den utsträckning som varit nödvändig.

Även exportörer i andra länder har mött liknande svårigheter. Detta har föranlett regeringarna i ett tiotal industriländer att införa särskilda garantisystem för täckning av valutaförluster. Dessa system innebär som regel en form av statlig kursriskförsäkring för vilken erläggs premie.

Som ett led i en fortlöpande översyn av de olika slag av garantier som exportkreditnämnden (EKN) bör erbjuda de svenska exportörerna har nämnden lagt fram ett förslag till hur ett svenskt kursgarantisystem bör utformas om statsmakterna skulle finna det motiverat att införa ett sådant system.

Enligt förslaget skall kursgarantierna täcka kursförluster i samband med export när betalningen skall fullgöras i utländsk valuta. De transaktioner som skall täckas föreslås skola uppfylla de grundläggande förutsättningarna för medgivande av normal exportkreditgaranti. Kursgaranti skall inte gälla för betalningar som förfaller under en period vid garantitidens början – en karenstid – då täckning med anlitage av terminsmarknaden normalt kan påräknas. Karenstiden föreslås vara två år med möjlighet till avvikelse på grund av terminsmarknadens kapacitet eller av andra skäl. I förslaget ifrågasätts om kursgarantisystemet t. v. bör omfatta annan valuta än dollar. Kursförluster täcks endast till den del de motsvarar sänkning av den garanterade kursen under 3 %. Kursvinster till den del de motsvarar en höjning av kursen med mer än 3 % skall inbetalas till staten. Premierna bör tills vidare inte skilja sig alltför mycket från den allmänna premienivån hos motsvarande utländska garantisystem, dvs. 0,5 – 0,8 % per år.

Flertalet remissinstanser tillstyrker att ett svenskt kursgarantisystem införs i huvudsak i enlighet med EKN:s förslag.

Med hänsyn till erfarenheterna av de senaste årens utveckling på den internationella valutamarknaden och till de åtgärder som har vidtagits i andra länder finner jag det motiverat att ett svenskt kursgarantisystem införs. Den omständigheten att ansträngningar görs på det internationella planet för att begränsa kursfluktuationerna ändrar inte min bedömning.

Vid utformningen av ett svenskt kursgarantisystem måste beaktas att ett kursgarantisystem som EKN har framhållit i första hand bör utgöra en komplettering till föreliggande kommersiella möjligheter till kursskydd, främst genom terminsmarknaden. Det är vidare angeläget att systemet utformas med beaktande av konkurrensläget för svenska exportföretag i förhållande till företag i de länder där man har infört liknande statliga garantisystem.

Ett kursgarantisystem bör ses som en utbyggnad av det försäkringsskydd som vanliga statliga exportkreditgarantier erbjuder. Jag finner det därför naturligt att de transaktioner som kan täckas skall uppfylla de grundläggande förutsättningarna för medgivande av normal exportkreditgaranti.

Några remissinstanser för fram särskilda önskemål. Varvsindustriföreningen önskar sålunda att garantisystemet kompletteras så att garanti skall kunna avse byggnadskreditiv och refinansieringslån om finansieringen sker i samma valuta som kontraktet. Föreningen önskar vidare att garantisystemet utvidgas så att det täcker även finansiella utbetalningar. Föreningen föreslår vidare att kursgarantisystemet utsträcks till att omfatta även importlikvider.

Syftet med EKN:s förslag är att täcka kursrisker i samband med exportförsäljning av varor och tjänster. Varvsindustriföreningens förslag innebär en utsträckning av garantierna även till refinansieringssidan. Sådana kursgarantier förekommer emellertid inte i de garantisystem som finns i andra länder och jag vill inte förorda att systemet nu utsträcks till att omfatta refinansieringen eller finansiella utbetalningar. Det är heller inte motiverat att utsträcka kursgarantisystemet till importlikvider.

Redareföreningen föreslår att kursriskgarantier också skall kunna ges svenska rederier vid bortfraktning av svenska fartyg på längre tid än två år.

I EKN:s förslag konstateras att frakter omfattas av de normala exportkreditgarantierna endast i den mån de anknyter till en garanterad varuexport, dvs. i princip ingår i exportvarans försäljningsbelopp. Enligt EKN innebär detta att redarnas charter- och fraktavtal inte skulle täckas av kursgarantier. Frakter täcks inte heller av existerande utländska kursgarantisystem. Jag finner att en utvidgning av täckningen till att omfatta separata frakttjänster inte nu bör komma till stånd.

EKN:s förslag bygger som nämnts på principen att kursgarantisystemet bör utgöra en komplettering till de möjligheter till kurssäkring som affärsbankerna erbjuder, i första hand genom terminsavtal. I Sverige kan en terminsaffärs löptid vid betalning avseende export i allmänhet inte överstiga 18–24 månader. På grund härav föreslår EKN att som riktmärke bör gälla en karenstid av två år med möjlighet till avvikelse på grund av terminsmarknadens kapacitet eller av andra skäl.

Några remissinstanser anser att det eftersom de flesta utländska system tillämpar ett års karenstid kan ifrågasättas om så inte borde ske också i Sverige. Industriförbundet och exportrådet understryker att möjlighet måste finnas till avvikelse om det skulle visa sig att det inte går att till rimlig kostnad arrangera terminsaffärer med så långa löptider som 18–24 månader. Svensk industriförening påpekar att de mindre företagen endast i ringa utsträckning skulle kunna nyttja kursgarantin om karenstiden sätts till två år.

Jag finner det naturligt med ett system med karenstid som innebär att förluster till följd av kursändringar ersätts i den mån förlusterna avser betalningar först efter en viss tids utgång. Vägledande för karenstidens längd bör vara att kursgarantierna skall utgöra en komplettering till de möjligheter till kurssäkring som affärsbankerna erbjuder. Det bör ankomma på regeringen eller efter regeringens beslut på den administrerande myndigheten att fastställa de regler som skall gälla för karenstiden. Hänsyn bör därvid främst tas till terminsmarknadens kapacitet i fråga om affärer med genomsnittlig omfattning. Karenstiden bör emellertid i regel inte understiga ett år med tanke på att garantier i allmänhet inte bör omfatta råvaror, halvfabrikat och konsumtionsvaror. Dessa varor säljs normalt med kreditid under ett år.

EKN:s förslag utgår från att kursgaranti normalt skall gälla köpkursen på avtalsdagen för den berörda exportaffären eller – om anbudsförfarande tillämpas – dagen då bindande offert lämnas. EKN förutsätter emellertid att i mera extrema kurslägen garantin begränsas till att gälla en kurs som på längre sikt bedöms som mera "normal".

Flera remissinstanser anser att en tillämpning av principen om "normalkurs" allvarligt försvagar exportörernas nytta av kursgarantisystemet och inte heller utgör ett lämpligt sätt att begränsa statens risktagande. Riksbanksfullmäktige anser det rimligt att garantisystemet begränsas genom att garantigivning vid tillfälliga, klart extrema kurslägen utesluts. Fullmäktige påpekar emellertid att fastställandet av vad som skall anses utgöra en "normal" kurs är en känslig och svår uppgift och att man vanligen endast kan utgå från de förhållanden som råder vid kurssäkringstillfället.

För egen del anser jag att förhållandena vid kurssäkringstillfället som regel skall vara avgörande. Detta betyder att köpkursen på avtalsdagen skall gälla. Avvikelse härifrån bör endast förekomma när denna kurs framstår som klart orealistisk.

I EKN:s förslag konstateras att vid sidan av svenska kronor dollar är den avgjort mest använda valutan vid svenska exportaffärer. Vidare erinras om att US dollar inte omfattas av den västeuropeiska valutaöverenskomsten. Behovet av att f. n. erhålla kursgaranti torde därför väsentligen hänföra sig till US dollar. Mot den bakgrunden ifrågasätts i förslaget om ett svenskt kursgarantisystem tills vidare bör omfatta annan valuta än US dollar. Det förutsätts emellertid att det med hänsyn till ändringar i valutaläget vid behov bör omprövas vilka valutor som skall kunna täckas.

Flera remissinstanser föreslår att garantier i andra valutor än dollar inte skall uteslutas. Man pekar bl. a. på att en begränsning härvidlag är en påtaglig konkurrensnackdel i jämförelse med andra länder. Detta gäller särskilt de fall då en exportör inte har lyckats få sitt kontrakt i kronor eller dollar. Inte minst små och medelstora företag kan ha svårt att själva ta på sig sådana kursrisker.

För egen del anser jag att frågan vilka valutor som skall kunna godtas bör avgöras av regeringen eller efter regeringens beslut av den administrerande myndigheten. Det är naturligt att garantier i första hand lämnas för transaktioner i dollar som är den mest använda utländska valutan. Även andra vid exportförsäljning vanliga valutor bör emellertid kunna täckas av garantier. Valutor för vilka man kan befara en klart ogynnsam utveckling i förhållande till valutorna i industriländerna i allmänhet bör emellertid inte komma i fråga för kursgaranti.

EKN:s förslag till utformning av kursgarantisystemet i övrigt lämnas i stort sett utan erinran från remissinstansernas sida. Även jag kan i allt väsentligt ansluta mig härtill.

Det är angeläget att detaljerna i systemet bör kunna anpassas med hänsyn till utvecklingen på valutamarknaden och de erfarenheter man får vid tillämpningen. Regeringen bör få bestämma den närmare utformningen av verksamheten i anslutning till de här angivna riktlinjerna. Jag vill här i korthet redovisa min uppfattning på några ytterligare punkter.

Det synes naturligt att exportören liksom när det gäller exportkreditgarantier får bära en viss självrisk. För kursgarantierna bör självrisken utformas enligt den av EKN förordade franchise-metoden, dvs. att kursförluster täcks endast till den del de motsvarar sänkning av den garanterade kursen under en bestämd procentuell gräns. Franchise-marginalen bör fastställas till 3 %.

Garantitagare bör vara skyldig att till staten inbetala kursvinster till den del de motsvarar en höjning av den garanterade kursen för exportaffären med mer än 3 %. Det är enligt min mening inte motiverat att som har yrkats av Svensk industriförening därvid avräkna erlagd premie. Premien utgör nämligen ersättning till garantigivaren för hans risktagande.

En grundprincip i garantisystemet skall vara att det är självbärande och inte innehåller något subventionselement. Premierna bör anpassas till olika medverkande omständigheter, t. ex. risker med hänsyn till valutaslag och garantitidens längd samt administrationskostnader. Premierna bör i inledningsskedet ansluta sig till den allmänna premienivån hos motsvarande utländska garantisystem.

Ingen erinran har framförts mot förslaget att administrationen av ett svenskt kursgarantisystem läggs hos EKN. Även jag finner detta lämpligt. Samråd bör ske med riksbanken vid beredning av ärendena.

Det är inte möjligt att med säkerhet förutse i vilken utsträckning kursgarantier kommer att behöva tas i anspråk. EKN har beräknat att den del av exportförsäljningen som skall kunna komma i fråga för kursgaranti av-

seende dollar uppgår till omkring 5 % eller tillämpat på 1974 års exportvärde till 3,5 miljarder kronor. För att ange utnyttjandet av den fastställda ramen för statens garantiansvar synes det vid kursgarantigivningen vara tillräckligt att avräkna 25 % av de belopp som medgivna kursgarantier avser. För att säkerställa utrymme för garantigivningen under ett inledningsskede förordar jag att garantiramen fastställs till 2-miljarder kronor.

Av inflytande premier och inbetalda kursvinster kommer så småningom att byggas upp en reserv som i första hand skall utnyttjas för utbetalning av ersättningar för kursförluster. I uppbyggnadsskedet kan det bli nödvändigt att ta i anspråk statens garantiansvar för utbetalning av ersättning för kursförluster. För att möta de krav som sålunda kan uppkomma synes det lämpligt att medel ställs till exportkreditnämndens förfogande i form av rörlig kredit i riksgäldskontoret. Krediten skall få användas att täcka utbetalningar av ersättningar för kursförluster. För de medel som utnyttjas av krediten skall erläggas ränta enligt gängse principer. Kreditens storlek föreslås uppgå till 50 milj. kr.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer jag har förordat för statliga kursgarantier vid export
2. medge att staten intill ett belopp om 2 000 000 000 kr. åtar sig betalningsansvar i form av kursgarantier
3. godkänna att en rörlig kredit i riksgäldskontoret om 50 000 000 kr. ställs till regeringens förfogande för att vid behov användas för utbetalning av ersättningar för kursförluster.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

